

Saavutettavuusopas

LASTU

-PROJEKTI 2016-2018

ALKUSANAT

Tämä julkaisu on tehty yhteistyössä

- Savon vammaisasuntosäätiön Lastu-hankkeen sekä
- Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiön ja Vammaisperheiden monitoimikeskus Jaatinen ry:n Valpas-hankkeen kanssa.

Julkaisussa ovat olleet apuna Kuopion Perheentalon toimintaan osallistuneet perheet, jotka arvioivat tilojen ja toiminnan saavutettavuutta omasta näkökulmastaan.

Tämän oppaan tarkoituksena on auttaa Perheentaloja kehittämään tilojaan ja toimintaansa kaikille perheille soveltuviksi. Oppaan osa-alueissa on huomioitu erityisesti Perheentalojen kävijät sekä toiminnan tarkoitus ja tehtävä. Samalla toivomme, että julkaisu palvelee laajemmin kummankin hankkeen keskeistä ajatusta eli tuo esille mitä saavutettavuus on ja kuinka siihen voi vaikuttaa.

Julkaisua voi käyttää tarkistuslistan tapaan. Perheentalon työntekijät ja vapaaehtoiset (myös vanhemmat ja lapset) voivat arvioida kunkin kohdan asteikolla 1-5 niin, että 5 kuvastaa erinomaista saavutettavuutta kyseisessä kohdassa.

Olemme listanneet Kohtuulliset mukautukset ja Positiivinen erityiskohtelu -osa-alueeseen sellaisia toimenpiteitä, joita saatetaan joissakin Perheentaloissa jo pitää itsestään selvinä. Ajatuksena on kuitenkin ollut, että näin hyvät toimintatavat tulevat esille.

Jokaisen osa-alueen jälkeen on Muuta huomioitavaa -kohta omille muistiinpanoille. Julkaisun lopussa on mahdollisuus laatia suunnitelma saavutettavuuden eteenpäin viemiseksi.

Julkaisun laadinnassa on hyödynnetty ja sovellettu muun muassa Invalidiliiton Esteettömyys -portaalia <https://www.invalidiliitto.fi/tietoa/liikkumisen-tuen-palvelut/esteettomyys>

Kiitämme, että olemme saaneet tehdä tätä innostavaa yhteistyötä Perheentalojen kanssa. Jatkokoon matka kohti yhä saavutettavampaa Perheentaloa.

Kuopiossa ja Helsingissä keväällä 2018

Maarit Mykkänen
Lastu-hanke

Anu Lönnqvist
Valpas-hanke

Tarja Keltto
Valpas -hanke

Tuettu Veikkauksen tuotoilla.

SISÄLLYS

1. Mitä on saavutettavuus ja esteettömyys

2. Mitä ovat kohtuulliset mukautukset ja positiivinen erityiskohtelu

3. Fyysisen ympäristön esteettömyys

4. Sosiaalinen ja viestinnän esteettömyys

5. Kohtuulliset mukautukset ja positiivinen erityiskohtelu

6. Lasten ja perheiden osallisuuden toteutuminen

7. Saavutettavuuden suunnitelma

8. Lähteet ja lisätietoa saavutettavuudesta ja esteettömyydestä

1. MITÄ ON SAAVUTETTAVUUS JA ESTEETTÖMYYS

”Esteettömyys ja saavutettavuus merkitsevät kaikkien sellaisten esteiden poistamista, jotka vaikuttavat vammaisten mahdollisuuksiin osallistua yhteiskuntaan sen täysivaltaisina jäseninä.

YK:n vammaisten ihmisoikeussopimus edellyttää 9. artiklassaan, että jäsenvaltiot tunnustavat ja poistavat saavutettavuuden esteet kaikilla elämänaloilla. Esteiden poistamiseksi jäsenvaltioiden on ryhdyttävä aktiivisiin toimiin muun muassa varmistamalla, että yleisölle tarjottavat yksityiset ja julkiset palvelut ovat kaikille saavutettavia. Jäsenvaltioiden pitää esimerkiksi järjestää koulutusta, avustajia ja apuvälineitä, edistää teknologiaa ja luoda vähimmäisstandardeja esteettömyyden alalla.

Esteettömyys on käsitteenä laaja, eikä se rajoitu rakennetun ympäristön esteettömyyteen. Fyysisen esteettömyyden lisäksi esteettömyys voi olla esimerkiksi sosiaalista, taloudellista tai tiedonsaannin esteettömyyttä. Voi olla myös niin, että palvelu on sinänsä esteetön ja saavutettava, mutta niin vaikea, monimutkainen tai kallis, että se ei ole käytettävä. Tällöin kyse on saavutettavuuden esteestä.

Rakennetun ympäristön esteettömyys puolestaan voi ilmetä monella tavalla. Se voi olla liikkumis-, näkemis- tai kuulemisympäristön esteettömyyttä.

Usein kuulee epäilyksiä, joiden mukaan esteettömyys tulisi huomattavasti kalliimmaksi kuin esteellisyys. Kun esteettömyys otetaan huomioon jo tiloja tai palveluja suunniteltaessa, kustannukset eivät kuitenkaan yleensä ole juuri suurempia kuin esteellisissä ratkaisuissa. Valmiiksi esteetön palvelu tai tila ei myöskään tarvitse myöhemmin muutoksia tai lisäyksiä. On myös hyvä huomioida, että esteettömyys ei palvele pelkästään vammaisia. Se hyödyttää esimerkiksi vanhuksia tai pienten lasten kanssa kulkevia ja parantaa yleisesti ottaen palvelun tai rakennuksen laatua ja turvallisuutta.

Esteettömyys voidaan näkökulmasta ja tilanteesta riippuen liittää moniin ihmisoikeuksiin. Nopeasti ajateltuna esteettömyys tuntuu olevan liikkumisvapauden johdannainen. YK:n vammaisten ihmisoikeussopimuksessa esteettömyys liitetään kuitenkin ensisijaisesti osallisuuteen yhteiskunnassa ja itsenäiseen elämään. Näkökulma on siis laajempi kuin pelkkä liikkuminen. Oleellista on, mitä seurauksia vammaisille on esteettömyydestä ja esteellisyydestä eli miten se vaikuttaa heidän elämäänsä yhteiskunnassa.”

Lähde: http://www.vike.fi/via/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=55

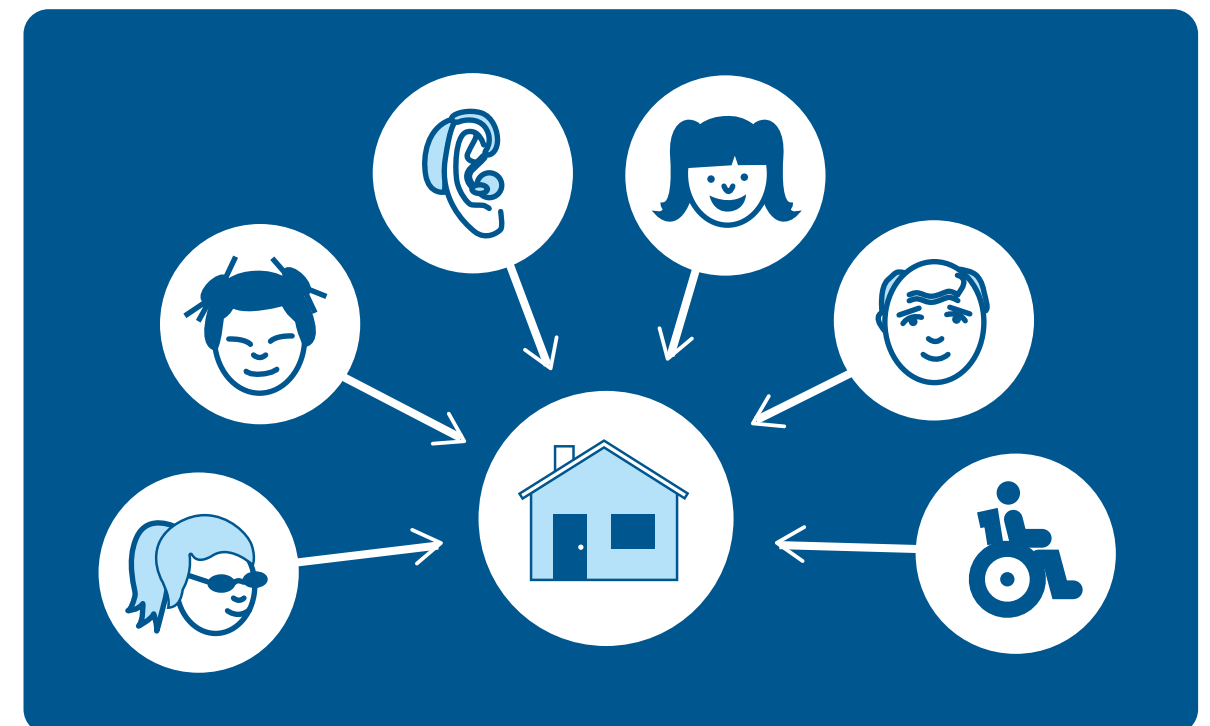
”Esteettömyys merkitsee turvallisuutta ja laatua. Se kertoo ajattelutavasta, oikeista asenteista ja erilaisuuden huomioon ottamisesta. Esteetön ympäristö ei erottele ihmisiä heidän toimintakykynsä perusteella. Esteettömyydessä on yksinkertaisesti kyse ihmisten erilaisuuden huomioon ottamisesta rakennetun ympäristön suunnittelussa ja toteuttamisessa.”

Lähde: <https://www.invalidiliitto.fi/tietoa/liikkuminen-ja-esteettomyys/esteettomyys>

Tässä julkaisussa saavutettavuus ja esteettömyys käsitetään synonyymeina. Saavutettavuus ja esteettömyys Perheentalojen toiminnassa tarkoittaa, että kävijöiden on mahdollisimman helppo osallistua toimintaan ja jokaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet ja tarvittava tieto osallistumiseen. Perheentalon tilat ja toiminnot on suunniteltu siten, että jokainen kävijä voi iästä, sukupuolesta, terveydentilasta ja toimintakyvystä huolimatta toimia ympäristössä sujuvasti ja mahdollisimman omatoimisesti. Tämä tarkoittaa seuraavaa:

- **Toimintaan voi osallistua ilman ajanvarausta tai ilmoittautumista.**
- **Aikataulut joustavat lasten ja perheiden toiveiden ja tarpeiden mukaisesti.**
- **Toiminnassa ei kerätä henkilötietoja. Jokainen kävijä voi halutessaan antaa palautetta nimettömänä.**
- **Työntekijät ovat lasten ja perheiden asioihin paneutuneita ammattilaisia. He ohjaavat toimintaa ja ovat paikalla lapsia ja vanhempia varten. Työntekijät osaavat tarvittaessa ohjata kävijät julkisten palveluiden ja muiden järjestöjen piiriin.**
- **Henkilökunta tunnistaa lasten ja perheiden erityiset tuen tarpeet ja osaa huomioida niitä kävijöitä, jotka muuten jäisivät sivuun tai toiminnan ulkopuolelle.**
- **Perheentalon toiminta suunnitellaan ja toteutetaan erilaisten kävijöiden tarpeiden mukaan.**
- **Toiminta on perheille maksutonta.**

Perheentalon toiminta on **kynnyksetöntä**. Kynnyksetön toiminta tarkoittaa, että kaikilla lapsilla ja perheillä on mahdollisuus osallistua siihen.

2. MITÄ OVAT KOHTUULLISET MUKAUTUKSET JA POSITIIVINEN ERITYISKOHTELU

Yhdenvertaisuuslain mukaan kohtuullisilla mukautuksilla tarkoitetaan yksilökohtaisesti toteutettavia järjestelyjä, joiden avulla edistetään vammaisen henkilön yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua ja käyttää kaikkia ihmisoikeuksiaan ja perusvapauksiaan.

Lain mukaan viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden tai palveluiden tarjoajan on tehtävä tarpeenmukaiset mukautukset, joilla ei aiheuteta kohtuutonta rasitetta niiden järjestäjälle. Mukautusten kohtuullisuutta arvioidessa otetaan huomioon vammaisen henkilön tarpeen lisäksi toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavilla oleva tuki.

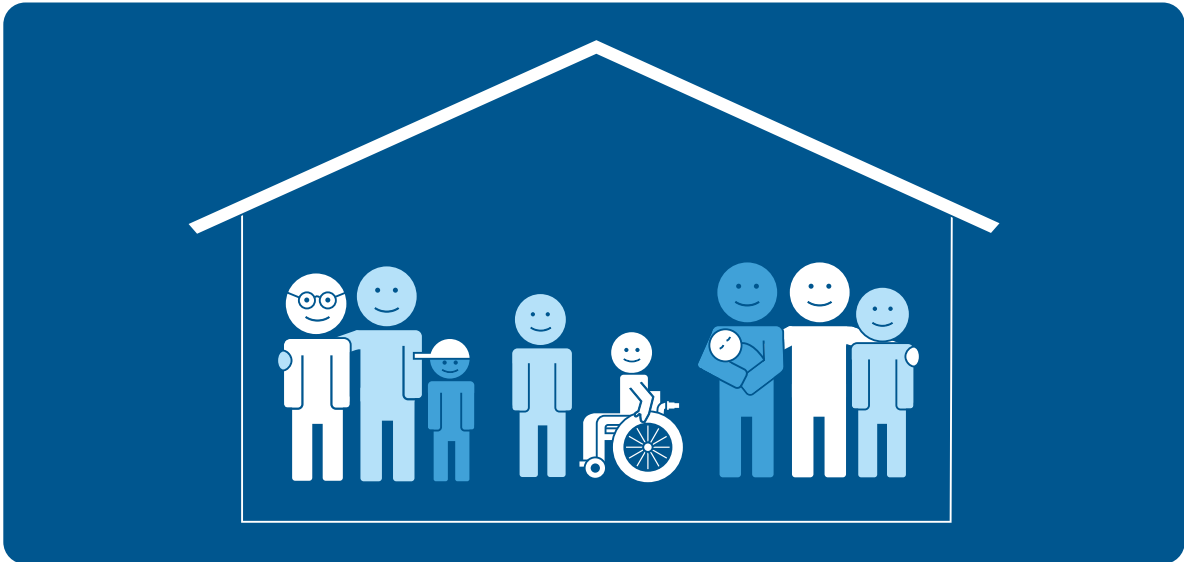
Vammaisen henkilön tarpeiden mukaiset kohtuulliset mukautukset tarkoittavat, että tilanteessa, jossa henkilöllä ei ole mahdollisuutta käyttää palvelua ilman mukautuksia, on niiden järjestäminen tarpeellista. Laissa ei edellytetä, että palvelut ovat mukautusten jälkeen täsmälleen samanlaisia kaikille käyttäjille. Esimerkiksi musiikkileikkitoiminnassa tarjotaan kuvitetut laulusanat niille lapsille, joilla on kielenkehityksen pulmia.

Jos todetaan, että mukautus olisi kohtuullinen, mutta sitä ei tehdä, puhutaan syrjinnästä.

Positiivinen erityiskohtelu

Yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi tehty tarpeelliset positiiviset erityistoimenpiteet eivät ole syrjintää. Erityistoimenpiteillä eli positiivisella erityiskohtelulla parannetaan tietyn ryhmän asemaa ja olosuhteita, kunnes tosiasiallinen yhdenvertainen asema on saavutettu tai haitat ovat poistuneet.

Lähde: Yhdenvertaisuuslaki, <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>, <http://verneri.net/yleis/kohtuulliset-mukautukset>

3. FYYSISEN YMPÄRISTÖN ESTEETTÖMYYS

Perheentalon ympäristö on esteetön silloin, kun sinne on helppo löytää. Se on kaikille käyttäjilleen toimiva, turvallinen ja sen kaikkiin tiloihin on helppo päästä. Lisäksi tiloissa on helppo toimia ja siellä olevat toiminnot ovat helposti ymmärrettäviä. Esteettömyys hyödyttää jokaista kävijää. Se on erityisesti välttämätöntä niille kävijöille, joille toimintaan osallistuminen ilman esteettömiä tiloja olisi muutoin mahdotonta.

Lähde: <http://www.esteeton.fi/portal/fi/esteettomyys/>

1 = Ei toteudu 2 = Heikosti 3 = Kohtuullisesti 4 = Hyvin 5 = Erinomaisesti

ARVIOI ASTEIKOLLA 1-5	1	2	3	4	5
Perheentalo on helppo löytää.					
Perheentaloon on helppo saapua erilaisia kulkuvälineitä käyttäen.					
Tilaan pääsee sisään ja siellä voi liikkua ja toimia eri tiloissa mahdollisimman esteettömästi.					
Lelut ja muut välineet ovat helppokäyttöisiä ja kaikkien kävijöiden käytettävissä.					
Tilan valaistusta voi säätää, esim. suunnata, himmentää, kirkastaa tai ottaa kokonaan pois päältä.					
Tilan kulkuväylät ja oviaukot on selkeästi merkitty esim. teippauksilla tai tummilla listoilla oviaukon ympärillä.					
Tilat ovat selkeät ja esteettömästi rajatut.					
Lattia- ja pintamateriaalien vaihtelussa ei ole pintaeroja, jotka hidastavat liikkumista ja tilojen hahmottamista.					
Tilassa on mahdollisuus hyödyntää värikontrasteja.					
Tilan värimaailma on harmoninen eikä kuormita liikaa aisteja. Tilassa on hallitusti graafisia muotoja.					
Tilan pintamateriaalit ovat mattapintaisia ja valoa heijastamattomia. Valoa heijastavat pinnat on mahdollista peittää.					

ARVIOI ASTEIKOLLA 1-5	1	2	3	4	5
Tilassa kuuluvat häiritsevät äänet (esim. naapurista tai ulkoa kuuluvat äänet) on poistettu niin hyvin kuin mahdollista ja äänieristystä on parannettu esimerkiksi akustiikkaverhojen ja -levyjien avulla.					
Huonekalujen siirtämisestä syntyvät äänet on minimoitu käyttämällä esimerkiksi huopatassuja ja kalustepyöriä.					
Perheentalossa on tila, joka soveltuu esimerkiksi rauhoittumiseen, hiljaiseen leikkiin, imettämiseen ja rukoushetkiin.					
Tila ja kalustus ovat muokattavissa ja sovellettavissa erilaisille kävijöille.					
Eri toiminnoille (askartelu, lukeminen, leikkiminen) on oma, selkeästi nimetty ja rajattu tila.					
Kävijöiden tarvitsemat tavarat, lelut yms. löytyvät helposti ja ovat kaikille kävijöille sopivia.					
Tila on siisti ja tavaroiden paikat selkeästi merkitty kuvilla. Tilassa ei ole liikaa tavaraa.					
Tilan huonekalut ja tavarat ovat lapsiystävällisiä, miellyttävän tuntuisia ja niissä ei ole esimerkiksi teräviä kulmia.					
Tila on lapsiturvallinen. Lasten turvallisuutta vaarantavat tekijät on poistettu ympäristöstä ja esimerkiksi ovi tai oviportti ja valaisimet ovat turvallisia ja huonekalut tukevia.					
Tilassa on sopiva lämpötila ja riittävä ilmanvaihto. Tilaa on mahdollisuus tuulettaa.					
Tilassa tai sen läheisyydessä on mahdollisuus ruokailuun ja ruoan lämmittämiseen.					
Tilassa tai sen läheisyydessä on mahdollisuus wc-asiointiin ja vaipanvaihtoon.					
Muuta huomioitavaa fyysisessä esteettömyydessä. Voitte kirjoittaa tähän ne asiat, joista laaditte saavutettavuuden suunnitelman:					

4. SOSIAALINEN JA VIESTINNÄN ESTEETTÖMYYS

Sosiaalisella esteettömyydellä tarkoitetaan jokaiselle avointa, mukaan ottavaa ja turvallista ilmapiiriä. Jokainen kävijä tuntee olevansa tervetullut toimintaan omana itsenään. Käytännössä se tarkoittaa ihmisten tasa-arvoista kohtaamista, erilaisuuden hyväksymistä ja yhdessä tekemistä. Jokaisella kävijällä on aito mahdollisuus osallistua toimintaan. Huomiota kiinnitetään erityisesti niihin, jotka muutoin jäisivät sivuun tai toiminnan ulkopuolelle.

Sosiaalinen esteettömyys tarkoittaa esimerkiksi yhteistä kieltä, kuten puhetta, kuvia, kirjoitusta, selkokieltä, viittomia tai tulkkausta. Kävijä tulee kuulluksi ja ymmärretyksi omalla kommunikaatiokeinollaan.

Perheentalon toiminnassa mukana olevien ihmisten asenteet, osaaminen ja ymmärrys vaikuttavat siihen, miten sosiaalinen esteettömyys toteutuu. Tämä koskee kaikkia toimijoita vapaaehtoistyöntekijöistä, työntekijöihin ja johtoon saakka. Ihmiset luovat Perheentalolle turvallisen ympäristön, jossa kenenkään ei tarvitse pelätä syrjintää tai kiusaamista.

Lähde: https://www.autismiliitto.fi/toimintaa_ja_tukea/esteettomyys

1 = Ei toteudu 2 = Heikosti 3 = Kohtuullisesti 4 = Hyvin 5 = Erinomaisesti

ARVIOI ASTEIKOLLA 1-5	1	2	3	4	5
Toimintaperiaatteet on laadittu yhdessä kävijöiden kanssa.					
Kävijät osallistuvat toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin (esim. perheraati).					
Toiminnassa on käytössä osallisuutta tukevia menetelmiä, esimerkiksi keskustelumatto, mielipidepallo, internetkyselyt.					
Kävijöiltä kerätty suullinen ja kirjallinen palaute käsitellään ja sen perusteella tehdään toimenpiteitä. Kävijöitä tiedotetaan arviointitiedon vaikutuksista toimintaan.					
Jokainen kävijä toivotetaan tervetulleeksi. Kävijät kohdataan aidosti. Ilmapiiri on erilaisuuden salliva.					
Kaikilla työntekijöillä on osaamista erilaisuudesta ja erilaisten ihmisten kohtaamisesta.					
Työntekijöillä on keinoja puuttua kävijöiden väliseen syrjintään ja kiusaamiseen.					
Työntekijät osaavat käyttää erilaisia kommunikointikeinoja, esimerkiksi tukiviittomia ja kuvakommunikaatiota.					
Työntekijät osaavat tilata tulkin tarpeen mukaan esim. niille jotka eivät puhu suomea tai kuuroille kävijöille.					
Tiloja ja fyysistä ympäristöä on selkeytetty esimerkiksi kuvien, esinesymbolien, tunnusteltavien pintojen tai erikielisten ohjeiden avulla.					
Tiedottamisessa ja toimintaa koskevissa ohjeistuksissa (paperiset tiedotteet ja esitteet sekä internet-tiedotus) huomioidaan kävijöiden erilaisuus, esimerkiksi videot tilasta, selkokieliisyys, vieraskieliset tiedotteet, kommunikaatiokuvat, valokuvat toiminnasta ym.					
Muuta huomioitavaa sosiaalisessa ja viestinnän esteettömyydessä. Voitte kirjoittaa tähän ne asiat, joista laaditte saavutettavuuden suunnitelman:					

5. KOHTUULLISET MUKAUTUKSET JA POSITIIVINEN ERITYISKOHTELU

Perheentalon toiminnassa tärkeintä on luoda sellainen asenneympäristö, jossa kaikilla on samat osallistumisen mahdollisuudet huolimatta esimerkiksi vammasta, sairaudesta, syntyperästä tai lapsen temperamentista. Perheentalon työntekijät ja vapaaehtoiset tekevät toimintaan kohtuullisia mukautuksia kävijöiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja huomioivat erilaisten kävijöiden osallistumisen mahdollisuudet positiivisen erityiskohtelun periaatteiden mukaisesti.

ESIMERKKEJÄ TOIMENPITEISTÄ Voitte kirjata päivämäärän, kun olette todenneet tehdyksi.	PVM
Tiloja valokuvataan ja videoidaan perheiden tarpeen mukaan. Kuvat löytyvät Perheentalon sivuilta ja toimitetaan tarvittaessa perheille etukäteen.	
Perheet haetaan/saatetaan tilaan ja tilasta pois.	
Toiminnasta valmistetaan kävijän tarpeiden mukainen tiedote/tarina.	
Kävijälle tilataan tulkki etukäteen.	
Toiminnassa ei soiteta musiikkia / tarjota tietyn tyyppistä ruokaa yms. kävijän pyynnöstä (aistiyliherkät lapset).	
Toiminnassa vältetään voimakkaita hajusteita, vilkkuvaloja ja kovia ääniä.	
Toiminnan aikana perheiden tarpeet huomioidaan niin, että lapsilla ja aikuisilla on mahdollisuus osallistua.	
Aikuisen huomio kohdistetaan lapseen, joka muutoin jää toiminnan ulkopuolelle esim. erilaisen toimintakyvyn tai kielitaidon vuoksi. Aikuinen pitää huolen, että lapsi saa esim. rauhassa esittää asiansa ja häntä kuullaan, saa vuoron peleissä ja tukea toimintansa ohjaukseen.	
Tähän voitte listata mitä muita toimenpiteitä on jo tehty:	

6. LASTEN JA PERHEIDEN OSALLISUUDEN TOTEUTUMINEN

Lasten ja perheiden osallisuuden toteutuminen on osa Perheentalojen saavutettavaa toimintaa. Kaikilla perheillä on mahdollisuus osallistua toimintaan yhdenvertaisesti.

Tärkeitä Lapsen oikeuksien sopimuksen kohtia Perheentalon toiminnassa ovat muun muassa:

- Lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle. Lasta ei saa syrjiä hänen tai hänen vanhempiansa ulkonäön, alkuperän, mielipiteiden tai muiden ominaisuuksien vuoksi.
- Lasta koskevissa päätöksissä on aina ensisijaisesti harkittava lapsen etua.
- Lapsella on oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.
- Vammaisen lapsen erityistarpeet tulee huomioida ja hänen tulee saada nauttia täysipainoisesta ja hyvästä elämästä.

Lähde: YK:n lapsen oikeuksien sopimus, <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-lyhennettyna/>

Lasten ja perheiden osallisuus perustuu vapaaehtoisuuteen. Perheentaloilla lasten on mahdollisuus harjoitella osallisuutta ja oman mielipiteen ilmaisua turvallisessa ympäristössä. Lapsia tuetaan mielipiteiden ilmaisussa, esimerkiksi lapsille on käytössä erilaisia kuvakortteja. Lasten osallisuuden mahdollisuuksia kehitetään, jolloin varmistetaan lasten mielipiteiden huomioiminen toiminnassa jatkossakin. Osallisuuden tukemisella on pitkälle ulottuvia vaikutuksia. Se vahvistaa lasten uskoa siihen, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa omaan, toisten lasten ja perheen hyvinvointiin.

1 = Ei toteudu 2 = Heikosti 3 = Kohtuullisesti 4 = Hyvin 5 = Erinomaisesti

ARVIOI ASTEIKOLLA 1-5	1	2	3	4	5
Lapset kohdataan aidosti ja kunnioittaen.					
Lapset osallistuvat perheraatiin.					
Erilaisia lasten kuulemiseen käytettäviä menetelmiä on käytössä aktiivisesti.					
Lapsilta kysytään sellaisia asioita, joilla on merkitystä Perheentalon toimintaan.					
Lapsille kerrotaan mitä vaikutuksia heidän mielipiteillään tulee olemaan ja on ollut toimintaan.					
Lapsille suunnatuista toiminnoista kysytään palautetta.					
Lapset valitsevat itse mitä tekevät Perheentalolla. Aikuiset tarjoavat aktiivisesti erilaisia vaihtoehtoja.					
Kaikessa toiminnassa huomioidaan lasten tarpeet ja toiveet.					
Toimintaa koskevissa päätöksissä arvioidaan lapsivaikutuksia.					
Tiedottamisessa huomioidaan lapset kävijäryhmänä.					
Tiedottamista suunnataan myös pelkästään lapsille.					
Muuta huomioitavaa lasten osallisuudessa Perheentalon toiminnassa. Voitte kirjoittaa tähän ne kohdat, joista laaditte toimintasuunnitelman:					

7. SAAVUTETTAVUUDEN SUUNNITELMA

PVM	TOIMENPITEET (Mitä tehdään ja aikataulu toteutukselle)	VASTUU- HENKIÖ	TARKISTUS PVM

8. LÄHTEET JA LISÄTIETOA
SAAVUTETTAVUUDESTA JA ESTEETTÖMYYDESTÄ

Rakennetun ympäristön esteettömyyskartointus:
Rakennetun ympäristön esteettömyyskartointus - Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle. Invalidiliiton julkaisuja O.38., 2009, ISBN 978-952-5548-23-5. Julkaisua voi tilata Invalidiliitosta puhelimitse: (09) 613 191, sähköpostitse: esteeton [at] invalidiliitto.fi. Julkaisu on maksuton. <http://www.esteeton.fi>

Esteettömyys ja saavutettavuus ihmisoikeutena, VIA-projekti.
Vammaisten ihmisoikeuskeskus:
http://www.vike.fi/via/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=55

Invalidiliitto. Esteettömyys:
<https://www.invalidiliitto.fi/tietoa/liikkuminen-ja-esteettomyys/esteettomyys>

Yhdenvertaisuuslaki:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Tilojen esteettömyyskartointus aistit huomioiden:
http://www.esteeton.fi/files/attachments/esteeton/tilojen_esteettomyiden_tarkistuslista_051114.pdf

YK:n lapsen oikeuksien sopimus:
<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-lyhennettyna/>

Euroopan parlamentin ja neuvoston DIREKTIIVI (EU) 2016/2102, julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta:
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L2102&from=FI>

Säätöä – menetelmäopas antaa museoille avaimia erityisryhmän kohtaamiseen:
<http://www.teatterimuseo.fi/fi/Saatoa-menetelmaopas>

Saavutettavuusdirektiivi:
<http://vm.fi/saavutettavuusdirektiivi>

Vernerin verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta
<http://verneri.net/yleis/kohtuulliset-mukautukset>

SAAVUTETTAVUUSOPAS ©

Savon Vammaisasuntosäätiö ja
Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö 2018

Oppaan kirjoittajat:
Maarit Mykkänen, Tarja Keltto ja Anu Lönnqvist

Oppaan kuvat:
Papunetin kuvapankin (www.papunet.net)
kuvista kokonaan uusia muokattuja kuvia.

Kuvien muokkaus: Maarit Mykkänen ja Oddy Inc. Oy

Savon Vammaisasuntosäätiö
Vuorikatu 26 A, 2. krs
70100 Kuopio
puh. 017 266 3200
www.savas.fi

-PROJEKTI 2016–2018